

Att undervisa om kontroversiella och aktuella samhällsfrågor för elever i årskurs F-3

– En analys av forskning

Elin Blomqvist

Sandra Pettersson

Handledare: Mats Brusman

Sammanfattning

Denna konsumtionsuppsats är en systematiskt strukturerad litteraturstudie. Studien utgår från tre valda frågeställningar som vi besvarar genom analyser av litterärt material följt av en diskussion med avslutande slutsats. Det analyserade materialet innefattar svenska såväl som internationella studier.

I dagens samhälle har i princip varje elev tillgång till sociala medier på ett eller annat sätt. Detta innebär att de på internet kan läsa om aktuella händelser, kontroversiella frågor och andra ämnen som kan komma att påverka elevernas synsätt på omvärlden. Hur tas detta in i undervisningen? Syftet med denna uppsats är att undersöka hur kontroversiella och aktuella frågor framställs i undervisningen på lågstadiet. Elever i låga åldrar bildar genom olika medier egna uppfattningar om sin omvärld och behöver därför ges stöd i skolan för att förstå hur samhället fungerar.

Innehållsförteckning

1. INLEDNING	4
1.1 <i>PROBLEMFÖRMULERING</i>	4
1.2 <i>SYFTE</i>	5
2. BAKGRUND	6
3. METOD	8
3.1 <i>SÖKMETOD</i>	8
3.2 <i>INSAMLINGSMETOD</i>	8
3.2.1 <i>Motivering för icke referegranskat material</i>	9
3.3 <i>ANALYSMETOD</i>	9
4. PRESENTATION AV ARTIKLAR	11
5. ANALYS	12
5.1 <i>HUR FÖRHÅLLER SIG UNDERVISNINGEN KRING AKTUELLA SAMHÄLLSFRÅGOR I RELATION TILL LÄROPLANEN?</i> ...	12
5.2 <i>HUR FÖRHÅLLER SIG LÄRARE TILL KONTROVERSIELLA OCH AKTUELLA FRÅGOR I SAMHÄLLSKUNSKAPSUNDERVISNINGEN?</i>	13
5.3 <i>HUR GYNNAS ELEVER I LÅGSTADIET AV UNDERVISNING KRING AKTUELLA HÄNDELSER?</i>	16
6. DISKUSSION	19
6.1 <i>SAMLAD DISKUSSION UTIFRÅN FRÅGESTÄLLNINGARNA</i>	21
7. SLUTSATS	23
7.1 <i>VIDARE FORSKNING</i>	23
8. REFERENSLISTA	24

1. Inledning

Barns användning av media har sedan 90-talet ökat med hundra procent och majoriteten av alla nioåringar har ständig tillgång till media (Statens medieråd, 2017: u.s.). Därför stöter barn idag på aktuella samhällshändelser genom sociala medier. Händelser som inte alltid framkallar positiva känslor. Samhället har förändrats och består i nuläget utav nyheter och aktuella händelser runtom i världen. Med tanke på barns oavbrutna tillgång till media, blir också påträffandet av lokala samt globala nyheter och händelser en del av vardagen. En stor vikt hos lärare ligger i att våga fånga upp dessa nyheter tillsammans med eleverna samt att koppla dessa till undervisningen. Vi ska i denna uppsats undersöka vad forskningen säger om kontroversiella och aktuella samhällsfrågor i undervisningen i lågstadiet. Ämnet samhällskunskap är betydelsefullt för hur eleverna i framtiden förstår och hanterar samhället. Undervisningen bör därför redan från början innehålla relevanta frågor som bidrar till att utveckla förmågor hos eleverna såsom kritiskt tänkande eller konflikthantering. Genom att behandla kontroversiella frågor i undervisningen ges eleverna förutsättningar för att kunna diskutera och reflektera kring ämnet (Skolverket, 2017a:19). Vi anser att det som lärare är viktigt att samtala om detta då det bidrar till möjligheten att skapa demokratiska medborgare. Att uppmana eleverna till att reflektera kring olika samhällsfrågor och därigenom också kunna ändra perspektiv.

1.1 Problemformulering

Kontroversiella och aktuella samhällsfrågor omger elevernas vardag i samband med sociala medier. Detta innebär att dagens lågstadieelever besitter erfarenheter och tankar som påverkar hur de ser på sin omvärld. Denna litteraturstudie och varför vi väljer att behandla detta ämne är på grund av dess betydelse för elever i dagens samhälle. "Undervisningen ska ge eleverna förutsättningar att se samhällsfrågor ur olika perspektiv" (Skolverket, 2017b:218). Vi tänker att denna litteraturstudie kan hjälpa oss i vårt framtida yrke. Det kan ge oss mer omfattande verktyg för att undervisa, samt att vi såväl som eleverna gynnas.

1.2 Syfte

Syftet med arbetet är att ta reda på hur lärare kan undervisa om aktuella och kontroversiella samhällsfrågor. Det vi vill undersöka är vad forskningen säger om hur lärare behandlar samt arbetar kring ämnet på lågstadiet. Vidare varför det är viktigt att fånga upp aktuella händelser i samband med undervisningen.

Undersökningen kommer att utgå ifrån tre frågeställningar:

- Hur förhåller sig undervisningen kring aktuella samhällsfrågor i relation till läroplanen?
- Hur förhåller sig lärare till kontroversiella och aktuella frågor i samhällskunskapsundervisningen?
- Hur gynnas elever i lågstadiet av undervisning kring aktuella händelser?

2. Bakgrund

Tekniken i dagens samhälle har lett till att majoriteten av alla nioåringar har en mobiltelefon, vilket också innebär att de har tillgång till sociala medier och mycket annat som skrivs på nätet (Statens medieråd, 2017: u.s.). Barn har alltså en konstant tillgång till det dagliga nyhetsflödet. Som lärare har vi i uppgift att utbilda elever kring kontroversiella och aktuella samhällsfrågor (Skolverket, 2017b:218). Frågor som dessa kan komma att skapa starka känslor hos elever, vilket vi som lärare måste ta hänsyn till i undervisningen (Skolverket, 2016:8). Något som är värt att fundera över är hur dessa nyheter och händelser påverkar elevers sätt att se och reflektera över sin omvärld (Statens medieråd, 2017: u.s.). Barns brukning av media är en väsentlig del till varför de också bör få rätt verktyg i att hantera kontroversiella frågor (Skolverket, 2016:14). Denna undervisning har betydelse för barnens framtida roll i samhället och är därmed nödvändig i undervisningen (Skolverket, 2017b:19; Skolverket, 2016:33). Att hantera kontroversiella frågor kräver ett kritiskt tänkande som också blir en väsentlig del i undervisningen (Skolverket, 2016:33).

I denna litteraturstudie undersöker vi vad som framgår av forskningen angående *hur vi som lärare kan undervisa kring aktuella samhällsfrågor för barn på lågstadiet*. För att lättare kunna undervisa om och förstå den medievärld eleverna växer upp i behövs det av lärare höga kunskaper inom ämnet. Att behandla aktuella samhällsfrågor i undervisningen innebär även att debatt och diskussion uppkommer i klassrummet. Detta leder till att eleverna får öva på att reflektera och analysera andras samt sina egna åsikter kring ett ämne (Skolverket, 2017a:19; Ljunggren m.fl., 2015:77).

Med tanke på att olika typer av nyheter möter eleverna dagligen är det viktigt att fånga upp det som kan påverka dem. Nyheter och media kan appliceras i undervisningen då det skapar förutsättningar för kontroversiella frågor (Ljunggren m.fl., 2015:77). Aktuella händelser kan därför fångas upp i undervisningen genom att exempelvis göra något praktiskt såsom att skriva om eller rita bilder kring händelsen (Gonchar, 2014: u.s.).

Vi tänker att ett kreativt tankesätt i undervisningen gynnar både lärare och elever. Att kunna anpassa sin undervisning efter innehåll samt ge elever möjligheter till en varierad sådan är punkter en lärare ska utgå från (Skolverket, 2017b:10). Moran (2017: u.s.) distribuerar ett antal undervisningsformer och tillvägagångssätt gällande aktuella samhällsfrågor. Moran instämmer med läroplanen som menar att undervisning och utbildning ska för eleverna vara meningsfullt (Moran, 2017: u.s.; Skolverket, 2017b:10).

Ämnet gör sig intressant för oss eftersom att aktuella samhällsfrågor alltid kommer vara aktuellt; lokalt såväl som globalt. I samband med ökningen av barns tillgång till media och nyheter ökar också barns eventuellt förändrade syn på omvärlden (Statens medieråd, 2017: u.s.).

3. Metod

Nedan beskrivs metoden i vår konsumtionsuppsats; hur material sökts, bearbetats samt analyserats. Vi ger också en motivering till val av specifika texter då dessa inte är helt överensstämmande med kraven vi haft, det vill säga att texter bör vara referegranskade. Denna konsumtionsuppsats ser vi utifrån (Eriksson Barajas m.fl., 2013:32) vara en systematisk strukturerad litteraturstudie där vi steg för steg genomfört studien såsom författarna beskriver. I följande delar beskrivs sök-, insamlings-, samt analysmetod.

3.1 Sökmotod

För att få fram relevanta texter till vårt förfogande i denna uppsats har vi påbörjat sökningar genom att fundera på relevanta sökord som är väsentliga med vårt syfte. En sökning kan antingen ske genom en databas eller manuellt (Eriksson Barajas m.fl., 2013:74). I sökandet efter relevant litteratur har vi huvudsakligen använt oss utav databasen ERIC där vi utifrån den avancerade sökningen och uttänkta sökord fått fram vårt resultat. Exempel på sökord vi använt oss utav är *social studies, current events, controversial issues, teaching, children*. Dessa och andra har givit oss resultatet vi senare ska komma till.

Majoriteten av det behandlade materialet är internationella studier. Med internationell menar vi forskning som genomförts utanför Sverige och som gärna är skriven på engelska. Det visar sig i vårt valda ämne vara begränsat med forskning inom Sverige, därav urvalet av texter. Utöver påträffat material i databaser har vi gjort manuella sökningar för att få fram övrig relevant litteratur. Vi har alltså utifrån referenslistor kommit över passande titlar på annan eventuellt brukbar forskning. Däribland inräknat är doktorsavhandlingar samt annan litteratur i form av rapporter. Det totala antalet sökta och påbörjade granskade texter är ett tjugotal. Av dessa kvarstår åtta fullföljt granskade samt relevanta och därmed valda texter. Forskning inom detta område är som sagt snålt, därför är våra åtta utvalda texter det gemensamt bestämda antalet.

3.2 Insamlingsmetod

Vi har utifrån vårt valda ämne letat och valt material som kan besvara de frågeställningar vi ställt i vårt konsumtionsarbete. Efter att ha sökt fram ett urval med artiklar samt övrig litteratur för oss att använda har vi genomfört systematiska granskningar för att besluta samt utesluta material. Vi har först gjort en titelgranskning för att exkludera material där titeln ej gjort sig intressant för vår konsumtionsuppsats. Vidare har en granskning av litteraturens sammanfattning gjorts. Detta för att avgöra om materialet behandlat stoff i hand med våra

frågeställningar samt arbete. Har detta visat sig relevant har slutligen en genomgående granskning av hel text gjorts. Det material vi valt att behandla i senare analys har fokuserat på området *undervisning i samhällskunskap* samt *undervisning kring aktuella samhällsfrågor*. Vi har utgått från att enbart söka upp och samla in refereegranskat material, men på grund av brist på forskning inom vårt valda område har vi därför tagit beslutet att också ha med litteratur som ej varit refereegranskat [peer reviewed].

Bortsett från valt material finns också en mängd bortvalda texter. Materialet vi valt att inte ha med i vår analys och uppsats är av den anledningen att dessa inte gjort sig relevanta på diverse sätt. Det kan exempelvis ha att göra med att innehållet inte stämt överens med titel och därför inte heller behandlat det område vi trott.

3.2.1 Motivering för icke refereegranskat material

De texter vi valt att använda i vår uppsats som inte är refereegranskade [peer reviewed] är av följande motivering.

Philpott med flera (2011) har vi genom en manuell sökning fått fram i ett av vårt redan använda material. Utöver detta gör sig materialet relevant för vårt arbete där vi kunnat analysera texten utifrån alla våra frågeställningar då den behandlat alla ovanstående delar.

Vernersson (1999) har utifrån egen forskning skrivit en lärobok som vi valt att använda. Boken gör sig relevant för vår uppsats och vårt valda område, men också för vårt framtida yrke. I vårt granskande kom vi över Vernerssons bok i en av referenslistorna. Arbetet är inte refereegranskat men eftersom att författaren själv genomfört denna studie och dessutom hänvisar till annan forskning av Vernersson själv anser vi att denna text därför blir relevant i vårt arbete och därmed användbar.

Wilson med flera (1999) motiverar vi genom att arbetet i sig är väsentligt för vår uppsats. Rapporten behandlar viktiga delar och går i hand med våra frågeställningar. Detta bidrag är forskning som blivit diskuterat av flera forskare. Detta är en ytterligare motivering till att faktiskt bruka detta arbete.

3.3 Analysmetod

Efter att ha sökt och valt ut relevanta artiklar har vi tillsammans analyserat dem för att därefter avgöra om och vilken fråga de besvarar i vår uppsats. Vid analyserandet har vi för att effektivisera vårt arbete delat upp texterna mellan oss och bearbetat några i taget. Därefter har vi sammanfattat texterna och återkopplat till varandra för att båda parter ska ha fått en

möjlighet att kunna avgöra om texten är relevant. Materialet vi analyserat är till störst del kvalitativa studier. Detta för att få ett sånt innehållsrikt samt betydande innehåll som möjligt. Vi har huvudsakligen använt oss utav studier som fokuserat på hur samhällsfrågor i grundskoleundervisningen behandlas. Det förekommer även material utanför dessa gränser, det vill säga material som behandlat andra åldrar, såsom gymnasieundervisningen. Vi har valt dessa typer av texter dels på grund av brist på material med specifik inriktning på grundskolan och de lägre åldrarna, och dels för att innehållet i dessa texter valt att behandla relevanta delar i hand med våra frågeställningar. Vi upplever alltså att dessa olika texter är relevanta då det genomgående beskrivs hur kontroversiella frågor tas upp i samhällskunskapsundervisningen. Hur ämnet behandlas på grundskolenivå ger oss en uppfattning om på vilket sätt ämnet kan bearbetas i de låga åldrarna.

Genom att dela in artiklarna i relation till frågeställningarna har vi kunnat jämföra vad författare nämnt om ämnet. Presentationen av artiklarna utgörs i form av en tabell där det framgår författare av materialet, titel, utgivningsår, nation, vilken databas vi hittat den på, om artikeln är peer reviewed samt sökord.

4. Presentation av artiklar

Författare	Titel	År	Land	Databas	Referegranskad	Sökord
Camicia & Dobson	Learning how to respond to current events: Partner journals between U.S. preservice teachers and children	2010	USA	ERIC	Peer reviewed	Teaching + current events + children
Copur & Demirel	Turkish Social Studies Teachers' Thoughts About the Teaching of Controversial Issues	2016	Turkiet	ERIC	Peer reviewed	Social studies + controversial issues
Gibson	"Why do we learn this stuff?" Students' views on the purpose of social studies	2012	Kanada	ERIC	Peer reviewed	Teaching + current events + primary years
Morén	Samhällsfrågor i samhällskunskapsundervisningen	2016	Sverige	Diva	Peer reviewed	Samhällskunskap + didaktik + undervisning
Philpott, Clabough, McConkey & N. Turner	Controversial issues: To teach or not to teach? That is the question	2011	USA	Manuell sökning	Här finns ingen information att hämta om texten är <i>peer reviewed</i>	Manuell sökning, inga sökord
Tamir	Teachers in the social trenches: Teaching civics in divided societies	2015	Israel	ERIC	Peer reviewed	Social studies + controversial issues + teaching
Vernersson	Undervisa om samhället: Didaktiska modeller och lärarpfattningar	1999	Sverige	Manuell sökning	Detta är en studie av författaren själv. Eget sammanställd forskning och inte <i>peer reviewed</i>	Manuell sökning, inga sökord
Wilson, Sunual, & Laughlin	Teachers' Perspectives on Incorporating Current Controversial Issues into the Curriculum	1999	USA	ERIC	Detta är en rapport [konferensbidrag] där forskare diskuterar forskning och är inte <i>peer reviewed</i>	Controversial issues + current events + social studies

5. Analys

I följande avsnitt analyseras forskning utifrån uppsatsens frågeställningar.

5.1 Hur förhåller sig undervisningen kring aktuella samhällsfrågor i relation till läroplanen?

Morén (2016) lyfter i artikeln *Samhällsfrågor i samhällskunskapsundervisningen* vikten av att bearbeta aktuella samhällsfrågor med eleverna. Här nämns även vad som står i styrdokumentet och hur lärare behandlar kontroverser i förhållande till de riktlinjer som finns. Samhället har förändrats drastiskt de senaste tjugo åren, därmed förändras också styrdokumentet och det som ska tas upp i undervisningen. Ämnet har därmed fått ett annat syfte än tidigare. Det är därför viktigt att undervisningen bidrar till förmågan att hantera dessa typer av frågor (Morén, 2016:96). Författaren lägger störst vikt i styrdokumentet och hur läraren i förhållande till dessa behandlar olika typer av samhällsfrågor i undervisningen. Begreppet samhällsfrågor återkommer genomgående i styrdokumentet på olika sätt, därmed förstärks vikten i att behandla ämnet med eleverna (Morén, 2016:97ff).

I *Teachers' Perspectives on Incorporating Current Controversial Issues into the Curriculum* diskuterar Wilson med flera (1999:3) att lärare idag utsätts för press och oro inför kontroversiella frågor i undervisningen. Forskarna ställer sig frågan om varför lärare ska behöva hantera detta. De diskuterar vidare att elever behöver stöta på och lära sig hantera kontroverser för att kunna ta informerade beslut (Wilson m.fl., 1999:4). Endast när lärare låter elever möta dessa frågor kan eleverna ta lärdom utav dem. Istället för att exkludera kontroverser och konflikter bör detta tas tillvara på rätt sätt och ses som ett tillfälle till kunskap (Wilson m.fl., 1999:5). Forskarna menar att undvika dessa konflikter i skolan ger eleverna ett intryck av att själva undvika konflikter, istället för att möta dem och eventuellt reda ut det som går (Wilson m.fl., 1999:5). Notera att detta ej gäller svensk läroplan utan är refererat till forskningens läroplan, det vill säga en amerikansk sådan.

Samhällskunskapsämnet kan ses som ett fostransämne där syftet är att utveckla elevernas kritiska tänkande och förståelse för demokrati. Kontroversiella frågor i undervisningen trängs bort i innehållet eftersom det inte anses vara relevant. Pedagoger väljer istället att begränsa undervisningen till det styrda innehållet i läroplanen (Morén, 2016:100). Morén hänvisar i sin studie till styrdokumentet där aktuella samhällsfrågor framställs tämligen löst. Detta innebär att det är upp till var lärare att behandla ämnet på sitt sätt (Morén, 2016:100ff). Enligt flera intervjuer som gjordes i studien framgick det att ett av skolans viktigaste uppdrag,

demokratifostran, gynnas när pedagoger väver in kontroversiella frågor i undervisningen. I studien framgick det att varannan pedagog anser att det centrala innehållet i styrdokumentet försvårar och begränsar sättet att behandla kontroversiella frågor i undervisningen. Varannan lärare anser även motsatsen, att det centrala innehållet har gjort det tydligare för dem att bearbeta denna typ av frågor med eleverna (Morén, 2016:107). Författaren uppmanar lärare till att i undervisningen lyfta kontroversiella och aktuella samhällsfrågor. Syftet med studien är bland annat att undersöka hur detta kan vävas in i undervisningen, men det behandlas inte några konkreta exempel eller metoder för att arbeta med kontroversiella frågor, mer än att diskutera gemensamt (Morén, 2016:1ff). Enligt vår mening kan detta bero på att det inte finns några direkta riktlinjer på hur undervisningen skulle gå till. En lärare har riktlinjer och mål att följa i läroplanen, men vägen dit är något som är upp till var och en att själv avgöra.

I den huvudsakligt kvalitativa studien om hur grundskollärare förhåller sig och sin undervisning i samhällskunskap skriver Vernersson (1999:25) att denna typ av studie behövs. Detta eftersom forskning generellt i samhällskunskap behöver utvecklas då det ej finns mycket överhuvudtaget. Vernerssons (1999:127) resultat visar att lärare definierar samhällskunskap i befattningarna *områdesstudier*, *demokratifostran* samt *förberedelse för senare agerande*. Lärarna i studien menar alltså att undervisningen bör behandla områden som avser för elevernas omgivning och miljö, det vill säga händelser och fenomen i samhället och omvärlden. Likaså mänskliga rättigheter och samhällsstrukturer för demokratifostran samt ge elever redskap att vidare klara sig ute i världen (Vernerssons, 1999:127). Dessa ovanstående punkter är dessutom i relation till läroplanen och därmed områden lärare bör behandla i klassrummet.

I en artikel skriven av Philpott med flera (2011:35) framhäver en av de intervjuade lärarna att kontroversiella frågor bör behandlas men att de inte får dominera över innehållet i läroplanen eller lektionens syfte. Det framförs även att läraren inte nödvändigtvis behöver planera in kontroversiella frågor i undervisningen, men att det är viktigt att förbereda sig på att bädda in dem i innehållet om frågorna uppstår (Philpott m.fl., 2011:40).

5.2 Hur förhåller sig lärare till kontroversiella och aktuella frågor i samhällskunskapsundervisningen?

Enligt Philpott med flera (2011:32ff) skrivs det bland annat om hur lärare hanterar kontroversiella frågor. De skriver också om vad som krävs såväl av lärare som elever för att behålla ett fungerande klassrumsklimat. Författarna lyfter dessutom att kontroversiella frågor

är relativa och att en fråga som ses vara kontroversiell på en plats, inte behöver vara det på en annan. Som lärare är det inte alltid denne ser på ett kontroversiellt ämne på samma sätt som elever kan göra och därför bör pedagogen vara ständigt öppen och neutral kring dessa frågor. Läraren bör enligt författarna behandla kontroverser på ett sådant sätt att det gör elever emotionellt involverade för ämnet och att detta menas bidra till ett intresse och engagemang från elevens sida (Philpott m.fl., 2011:36).

Enligt Philpott med flera (2011:37) får eleverna i samband med mötet av kontroversiella frågor även reflektera över sina egna åsikter. Författarna menar att det är vanligt förekommande att elevernas åsikter är starkt påverkade av de värderingar som möter dem i hemmet. Författarna menar att eleverna inte hunnit utveckla sina egna åsikter än, och att undervisning kring detta ämne kan bidra till detta. Utmaningen för pedagoger är att behandla kontroversiella frågor utan att starta påfrestande konflikter i klassrummet (Philpott m.fl., 2011:37). En annan utmaning som framförs av författarna är att kontroversiella frågor kan uppstå spontant i klassrummet då tankar hos elever kan uppstå vid diskussioner. Författarna menar att eleverna kan vilja gå vidare till andra diskussioner som i sin tur handlar om känsliga eller aktuella frågor vilka pedagogen inte är förberedd på (Philpott m.fl., 2011:37).

I en artikel skriven av Yuli Tamir behandlas lärarens roll i undervisandet av kontroversiella frågor. Enligt Tamir (2015:121) misslyckas lärarna med ett av de viktigaste uppdragen inom samhällskunskapsämnet; att utveckla förståelse och skapa ett inkluderande och demokratiskt samhälle. Anledningarna till detta är att lärare idag befinner sig i en utsatt position, de har varken styrka eller status för att förmedla moraliska budskap (Tamir, 2015:121). Detta leder till att pedagoger gör ett aktivt val i att undvika kontroversiella frågor i undervisningen. Fokuset läggs på att inte överskrida den linje av neutralitet de förhåller sig till. En diskussionsfråga som togs upp i artikeln var om det verkligen går att förhålla sig neutralt till alla frågor (Tamir, 2015:126). I klassrummet bör en trygghet finnas och för att lärare ska känna sig trygga håller de sig till en neutralitet (Tamir, 2015:126).

Det som kan bli problematiskt med att behandla kontroversiella frågor i undervisningen är elevernas och föräldrarnas reaktion kring ämnet. Detta hävdar Tamir (2015:124) och menar att det anses vara tryggt för läraren att undvika detta i skolan. Copur och Demirel (2016:90ff) lyfter precis som Tamir (2015:126ff) att lärare idag inte utbildas i hur de bör ta upp känsliga samhällsfrågor i undervisningssammanhang. Detta kan leda till att syftet med att behandla ämnet inte når fram till eleverna. Copur & Demirel (2016:80) nämner även att det

uppenbarligen inte finns någon tydlig definition av kontroversiella frågor, men trycker på att behandla känsliga frågor och ämnen i klassrummet är viktigt.

En tydlig parallell som kan dras mellan Gibsons (2012:43) och Camicia och Dobsons (2010:576) texter är ovissheten i samhällskunskapsundervisningen. Ingen part, vare sig lärare eller elever – på grund av lärare – verkar egentligen förvissad om varför ämnet finns. Författarna menar att demokrati är en huvuddel i hela SO- undervisningen. Likaså geografi och historia, men samhällskunskap och främst samhällsfrågor blir plötsligt något helt annat. Lärare som undervisar i ämnet har dessutom för vana att använda sig utav läroböcker i undervisningen, där eleverna blir satta i en monoton i att göra samma typ av uppgifter. Gibson (2012:43) hänvisar till forskning som menar att samhällskunskap är det minst omtyckta ämnet i grundskolan. Detta på grund av elevernas okunskap i hur ämnet gör sig relevant. Att lärare använder läroböcker och arbetsblad i samhällskunskapsundervisningen menar Gibson inte är ett hållbart arbetssätt (2012:49). Det är heller inte något eleverna verkar uppskatta då de i författarens studie menar att detta är det enda de får göra (Gibson, 2012:49).

I en kvantitativ undersökning av Wilson med flera (1999:2) har den då aktuella frågan om president Clintons åtal legat i fokus samt hur lärare undervisat kring ämnet. Det studien undersökt är huruvida lärares perspektiv på kontroversiella frågor samt aktuella händelser påverkar undervisning i planering och utförande. Forskarna menar att under sent nittiotal hade lärare en enorm press på sig i frågan om att *inte* undervisa om kontroversiella frågor (Wilson m.fl., 1999:2–3). De menar alltså att detta anses vara ett ämne som bör undvikas. Rädslan hos utomstående indikerar till att eleverna istället riskerar att manipuleras i sitt egna åsiktsskapande och därför menar de att undervisningen och lärare istället bör undvika ämnet. Lärare är medvetna om de känslor kontroversiella frågor kan väcka och de önskar inte att indoktrinera, det vill säga påverka eleverna. Oron för att tvinga på eleverna åsikter i samband med att uppmuntra till diskussioner kring kontroversiella frågor, finns även hos lärarna. I ett samhälle där konflikter är en del av vardagen och barn ofta kommer från familjer med olika typer av problem, drar sig lärarna ännu mer från att lyfta kontroversiella frågor. Wilson med flera (1999:3) hänvisar till att de ej vill lägga ännu en börda på dessa elever. Lärarna i fråga menar att ämnet kan ge eleverna en bild av en försämrad värld. I flera år har pedagoger försökt att hålla olika frågor om konflikter utanför klassrummen eftersom skolan ska vara en trygg plats utan för påtagliga osämjor (Wilson m.fl., 1999:3–4). Mycket diskussion har i artikeln legat kring hur pass lämpligt det är att undervisa om kontroversiella teman. Artikeln visar att vissa ämnen eventuellt inte lämpar sig att behandla i för unga åldrar. Ett konkret

exempel på detta är den fråga studien behandlat gällande Clintons åtal som visar på sexuell karaktär. Deltagarna i studien menar att detta inte är ett passande ämne att diskutera med unga elever. Flera av lärarna menar dessutom att de undviker kontroversfrågor på grund av föräldrar som reagerat negativt kring detta (Wilson m.fl., 1999:14).

I en intervju i Camicia och Dobsons studie görs uttalandet kring att få korrespondera om en aktuell händelse och att sedan föra en dialog om vad som lästs. Detta är ett arbetssätt där elever arbetar och kommunicerar kring något de har gemensamt. Dessa elevgrupper har också kunnat koppla kommunikation och åsiktsformande till skrivprocessen (Camicia & Dobson, 2010:578).

Lärare i VernerSSons (1999:144) studie menar att elever behöver samhälleliga kunskaper utifrån *de fyra f:en* [förtrogenhet, färdigheter, fakta, förståelse]. De flesta anser att *färdigheter* är av högst prioritering och menar att deras jobb är att ge elever färdigheter i att ”söka, analysera och kritiskt granska fakta” (VernerSSon, 1999:147). Detta har alltså lärare lagt fokus på i undervisningen. Material såsom läroböcker samt massmedia i form av dagstidningar och internet används i klassrummen. Studiens resultat visar dessutom att lärare regelbundet utgår från elevers såväl som andras erfarenheter. Detta arbetssätt utgör möjligheter att ta upp och relatera till aktuella händelser och på så sätt också öka barnens intresse (VernerSSon, 1999:174). Undersökningen visar på att lärarna ser positivt i att lyfta kontroversiella, aktuella frågor i undervisningen. Kontroversiella frågor som skapar spänningar och diskussioner i klassrummet samt kan kopplas med elevers egna erfarenheter, sagor eller andra teman som eleverna själva kan relatera till är vad VernerSSon (1999:174) kallar för ”*verklighetsanknytning*”. Genom att ge elever flera exempel och låta de själva reflektera och vidare få en förståelse, bör de se en meningsfullhet i denna typ av undervisning. Dessutom förmodas detta bidra till elevers motivation. Flera lärare i VernerSSons (1999:177) studie hävdar att de i samband med kontroversiella frågor uppmuntrar elever till styrda diskussioner och menar att dessa frågor i denna typ av aktivitet utgör ett ypperst inläringstillfälle.

5.3 Hur gynnas elever i lågstadiet av undervisning kring aktuella händelser?

Elever stöter på olika typer av kontroversiella frågor i deras vardag, i hemmet och på andra sätt i samhället. Det bidrar till att eleverna i undervisningen får förståelse för olika samhällsproblem, nationella såsom internationella. Det utvecklar också elevernas kritiska

tänkande samt att de växer till medvetenhet om hur samhället fungerar (Copur & Demirel 2016:81).

Camicia och Dobson (2010:581) behandlar i sin artikel att samhällskunskapsundervisningen med fördel bör innefatta interaktivt skrivande, där eleverna parvis läser om samma aktuella händelse för att sedan få skriva en loggbok till sin partner om vad de precis läst om. Ett interaktivt skrivande som undervisningsmetod har visat sig ge positiva resultat (Camicia & Dobson, 2010:580–581). Gibson (2012:43) samt Camicia och Dobson (2010:576) menar att högsta vikt i mindre barns skolning ligger i att undervisningen har ett tydligt syfte. Utifrån Camicia och Dobsons (2010:576) studie verkar det vara ett vanligt förekommande fenomen att eleverna får som rutin att arbeta med läroböcker där uppgifter består utav läsning, samt att svara på frågor i böckerna. Men hur gynnar det egentligen eleverna? Genom att använda metoder som tidigare angavs ges undervisningen ett syfte. Aktiviteten skapar möjligheter till integrering med språkonsten och samhällskunskap som ämne samt gör uppgiften och undervisningen till något meningsfullt (Camicia & Dobson, 2010:578 & 581). Författarna lyfter även demokratifrågan. De menar att enformiga arbetssätt inte heller är optimalt i en fråga om att fostra demokrater, då eleverna bör erhålla kunskaper om och i kritiskt tänkande (Camicia & Dobson, 2010:579). Det är istället viktigt att låta elever arbeta utifrån instruktioner och därmed uppmuntra till ett kritiskt tänkande, anser Camicia och Dobson (2010:581) är till det bättre, förslagsvis genom detta interaktiva lärande. Denna aktivitet bidrar också till ett för eleverna mer omfattande perspektiv kring andra människors vardag samt en förståelse för hur skrivandet som aktivitet är en social process (Camicia & Dobson, 2010:581).

I Vernerssons (1999:129) studie lyfts frågan om varför elever ska få samhällsliga kunskaper. De intervjuade lärarna i undersökningen menar att elever behöver utveckla dessa kunskaper i gällande att själva kunna ta ställning och påverka, men också kunna jämföra sitt eget samhälle i relation till andras. Eleverna kommer med dessa kunskaper kunna ta eget ansvar (Vernersson, 1999:130–132). I resultatet visar sig kontroversiella frågor – inkluderat aktuella samhällsfrågor – vara det viktigaste bland majoriteten av de intervjuade lärarna (Vernersson, 1999:136). Detta område menas också vara det högst prioriterade området. Utifrån studien bör elever få verktyg för att kunna argumentera, dra egna slutsatser och analysera för att efter skoltiden kunna agera som självständiga individer. För att elever ska kunna utveckla kunskaper om samhället och omvärlden menar Vernersson (1999:131, 155 & 157) att deras egna erfarenheter samt reflektioner är av stor betydelse såväl som koncentrerad fakta.

Enligt Philpott med flera (2011:32) framfördes det i en intervju att målet med att introducera kontroversiella frågor i undervisningen är att utveckla elevernas förmåga att kunna se saker från olika perspektiv. Det bidrar alltså till elevernas förståelse för andra människor. Eleverna skulle även i samband med denna typ av undervisning utveckla ett mer avancerat tankesätt vilket kommer att hjälpa dem som samhällsmedborgare (Philpott m.fl., 2011:36). I anknytning till en intervju som gjordes i denna studie hade en förälder påpekat att det var med fördel att pedagogen behandlat dessa frågor. Denne menade på att det var bra att eleverna inte bara undervisas om de samhällsproblem som funnits tidigare utan också gör dem medvetna om de problem som existerar idag (Philpott m.fl., 2011:36).

I studien gjort av Philpott med flera (2011:38) upplevde några av eleverna att vissa frågor blev känsliga för dem personligen, de kände sig kränkta av kommentarer från andra elever. Detta är ett problem som klassläraren bör hantera professionellt genom att vara tydlig med eleverna om vilka kommentarer som är okej och inte. Som tidigare nämnt är målet att kontroversiella frågor i undervisningen ska bidra till ett tryggt klassrumsklimat, ett klassrumsklimat där alla elever känner sig bekväma (Tamir, 2015:126).

6. Diskussion

Efter att ha analyserat forskning kring hur lärare väver in kontroversiella frågor i undervisningen ska vi nu diskutera utifrån vad som står i läroplanen, hur elever gynnas samt vad lärares syn på ämnet är. Detta beblandat med våra egna synpunkter samt annan forskning kring vikten av kontroversiella frågor i undervisningen.

Den tekniska utvecklingen i dagens samhälle har lett till att mer än hälften av alla lågstadielever har tillgång till sociala medier på ett eller annat vis. Denna förändring har inneburit att barn idag bär med sig andra typer av erfarenheter och tankar än tidigare när de börjar grundskolan. Detta medför också att samhället kräver att dagens pedagoger behandlar kontroversiella frågor i undervisningen. Kontroversiella frågor som begrepp kan vara svårt att definiera, en fråga som är kontroversiell för en person behöver nödvändigtvis inte vara det för någon annan (Ljunggren m.fl., 2015:12ff). Med tanke på dagens användning av sociala medier har det blivit nödvändigt att ta upp aktuella och kontroversiella frågor i undervisningen (Ljunggren m.fl., 2015:77). Trots problematik – som vi snart ska komma till – är det av stor betydelse som vi tillsammans med eleverna bör behandla kontroversiella frågor som ämne i samhällskunskapsundervisningen.

Ett samband vi ser efter genomförda analyser är att lärare gärna drar sig från att undervisa om kontroversiella frågor. Detta på grund av flera faktorer. Ämnet kan komma att skapa starka känslor och reaktioner hos elever men också föräldrar, vilket gör att lärare medvetet undviker att behandla kontroversiella frågor i skolan. Det kan dessutom vara frågor som gör sig olämpliga för barn i unga åldrar. En annan faktor är att lärare inte får någon utbildning i hur detta känslösväckande tema kan behandlas i skolan. Vi tror att bristen på utbildning kan vara en ytterligare anledning till att lärare drar sig från denna typ av undervisning. Det krävs av pedagoger didaktiska överväganden för hur undervisningen kring ämnet ska gå till (Ljunggren m.fl., 2015:78ff). Kunskap om ämnet är en nödvändighet för undervisningen och vi tror att detta också medför en trygghet för läraren i att veta vad som kan tas upp samt hur detta kan ske i klassrummet. Analysen ger oss en vidare medvetenhet i att lärare dessutom bör besitta didaktiska såväl som diskussionsmässiga kunskaper (Skolverket, 2016:13). En ytterligare aspekt i lärarens roll är att denne bör vara neutral och öppen i undervisningen, framförallt när det gäller kontroversiella frågor. Detta är av stor betydelse eftersom eleverna inte ska bli påverkade av lärarens egna åsikter om olika ämnen utan ska själva få skapa en uppfattning.

Vi anser att motivation är av stor betydelse för såväl lärares undervisning som elevers lärande. En brist på förståelse och motivation för undervisning om kontroversiella frågor var för många lärare en orsak till att inte heller behandla ämnet i klassrummet. Trots detta undvikande uppmuntras lärare till att undervisa om kontroverser för elevernas framtida förutsättningar. Det är ändå för deras skull vi överhuvudtaget reflekterar över undervisningen.

Ett par studier förespråkar för ett tryggt klassrumsklimat, där eleven kan känna sig trygg och bekväm i att tankar och åsikter hanteras på rätt sätt. Kontroversiella frågor kan som tidigare nämnt väcka starka känslor och reaktioner. Detta kan därför problematisera den trygghet som egentligen bör finnas i klassrummet. Trots detta är det likväl av betydande mening som elever får komma i kontakt med kontroverser. Att lyfta denna typ av ämne är för eleverna en nödvändighet för att vidare kunna föras ut i samhället som självständiga individer. Denna undervisning bidrar till elevers förmåga att hantera konflikter, kunna ta informerade beslut, förståelse för andra människor, utveckla ett kritiskt tänkande samt deras medvetenhet om det demokratiska samhälle de uppfostras i (Ljunggren m.fl., 2015:80ff).

Elever har idag åtkomst till sociala medier på ett lättare sätt än vad elever hade för ett antal år sedan. Detta innebär också att de har tillgång till olika aktuella händelser som sker i samhället. Likaså händelser som kan komma att väcka frågor och som lärare i sin tur behöver diskutera i klassrummet. Därtill menar vi att fastän undervisningen inte behandlar kontroversiella frågor påverkas eleverna likväl av dessa. I och med detta menar Ljunggren med flera (2015:81) att var elev bär därför med sig egna erfarenheter och tankar in i klassrummet och pedagogen bör av den anledningen kunna möta dessa erfarenheter samt ge dem betydelse i undervisningen.

Litteraturen upprepar sig i våra analyserade undersökningar och hävdar att kontroversiella frågor i undervisningen kan för eleverna vara ett jobbigt moment. Det kan väcka starka, tunga känslor, ställa många frågor och kännas motigt att bearbeta sig igenom. Trots detta kommer de *ge* eleverna mer än vad det *tar*. Elever kommer i samband med kontroversiella frågor utveckla sina förmågor att diskutera, granska, ta ställning och problematisera fakta och ämnet blir därmed en väsentlig del av barnens skolning (Ljunggren m.fl., 2015:79ff).

Varje lärare ska förhålla sig till och följa det som står i styrdokumentet, begreppet samhällsfrågor är dessvärre svårt att begripa hur det ska framställas i undervisningen. Enligt läroplanen (Skolverket, 2017b:218) ska eleverna undervisas om aktuella samhällsfrågor i

olika medier, men hur detta sker är olika från lärare till lärare. Det vi genomgående har hänvisat till i denna uppsats är hanterandet av kontroversiella frågor, det vill säga om lärare väljer att behandla dessa eller inte. Viktigt att notera är att aktuella frågor ofta är kontroversiella och ska därmed tas upp i undervisningen (Skolverket, 2016:8).

Styrdokumentet nämner genomgående alla olika kursplaner att undervisningen i samhällskunskap ska utgå från aktuella samhällsfrågor. Naturligtvis sker framförandet av detta på olika sätt beroende på vilken ålder det är på eleverna, däremot är det enligt vår mening viktigt att eleverna introduceras till kontroversiella frågor i de tidiga skolåren. Enligt forskare förväntas eleverna visa förståelse samt kunna diskutera orsaker, konsekvenser och lösningar kring kontroversiella frågor. De menar även att förhållandet mellan dessa frågor inte framställs i kursplanens centrala innehåll, samt att det är upp till var lärare att främja frågorna i undervisningen på sitt eget sätt.

Ljunggren med flera (2015:160ff) menar att en svårighet med att undervisa om ämnet är att utveckla elevernas nyanserade och toleranta tankesätt. Målet med denna typ av undervisning är som tidigare nämnt att utveckla just detta men också eleverna till lyhörda individer som är medvetna om demokrati. Detta kan enligt vår mening bli en svår balansgång där pedagoger gör överväganden om vilka frågor som ska tas upp och kan hanteras i undervisningen.

En problematisk – dock förståelig – faktor är att lärare inte kommer kunna ges specifika punkter i vad som ska undervisas när det kommer till kontroversiella och aktuella frågor. Läroplanen kommer givetvis ändras och uppdateras såsom den gjort genom tiderna, och detsamma gäller aktuella frågor och händelser. Därför är det upp till var lärare att själv bedöma vad som är aktuellt för eleverna att orienteras i. Vanligt är att elever själva tar upp ett aktuellt ämne som lyfts i massmedia (Skolverket, 2016:33). Vår åsikt är att det här behövs en medvetenhet samt uppmärksamhet av läraren. Detta i hand med att vara neutral och öppen i hanterandet av dessa frågor.

6.1 Samlad diskussion utifrån frågeställningarna

Läroplanen ger oss riktlinjer i *vad* och *varför* vi ska undervisa. Frågan om *hur* är egentligen upp till var lärare att på egen hand komma underfund med. Aktuella frågor är i undervisningen nödvändigt för lärare att behandla på grund av dess verkan för elevernas nutid och framtid. Elever menas med detta få kunskaper och verktyg i att orientera sig i samhället. De bör få bekanta sig med kontroversiella frågor och därmed få utveckla kunskaper i att ta informerad beslut, möta konflikter och fostras in i ett demokratiskt

samhälle. Samhällskunskap som ämne är tänkt att ge eleverna ett kritiskt tänkande samt ge en förståelse för demokrati.

Lärare uppmuntras till att behandla kontroversiella frågor och låta elever möta detta ämne för att vidare kunna ge dem redskap i att själva kunna möta och hantera konflikter. Dessa punkter går också i hand med läroplanen som menar att elever ska få kunskaper i att kunna se saker utifrån olika perspektiv, hantera information, kritiskt granska olika samhällsfrågor samt bli ansvarstagande individer (Skolverket, 2017b:218). Lärare ska också utifrån undervisningen ge elever kunskaper om mänskliga rättigheter och demokratiska processer (Skolverket, 2017b:219). Undervisningen bör hanteras på ett neutralt sätt. Lärarens uppgift är att engagera elever och försöka att emotionellt involvera dem. Klassrummet ska vara en trygg miljö där åsikter och tankar tas emot med en öppenhet. Det är dessutom viktigt att läraren lyckas fånga ett syfte med undervisningen och vidare delge detta med eleverna.

I undervisningen ska också ett nytänkande finnas för att ge elever en varierad sådan (Skolverket, 2017b:10). Elever bör ges ett tydligt syfte till varför undervisningen i fråga är viktig för dem, bland annat för att skapa ett intresse. Samhällskunskapsundervisningen lägger en grund för elevers syn på samhället, men också uppfattningar i hur de ska ta sig an det. Därför är kontroversiella frågor ett relevant ämne att ta upp för barns utveckling till att bli självständiga individer. Våra tre frågeställningar går hand i hand då läroplanen behandlar *vad* som ska tas upp i undervisningen. Därefter är det upp till läraren *hur* ämnet ska behandlas, eleverna påverkas i sin tur av innehållet vilket också beskriver *varför* de ska lära sig detta.

7. Slutsats

Samhällskunskapsundervisningen är oerhört viktig. Det är där eleverna får chans att utvecklas inte bara kunskapsmässigt utan också som individer. Det är under dessa tillfällen som eleverna ges goda möjligheter till diskussioner och få faktiska kunskaper om samhället och omvärlden. Dessa kunskaper är väsentliga för att elever ska bli medvetna individer och vidare kunna bemöta samhället på ett ansvarsfullt sätt (Skolverket, 2017a:19). Utifrån våra analyser samt resultatet vi fått av dessa ser vi hur vanligt det är för lärare att känna press inför samhällskunskapsundervisningen. Aktuella frågor ändras konstant och därför finns inga specifika punkter för undervisningen att behandla. Med detta ökar alltså pressen på lärare, eftersom ingen tydlig grund finns att luta sig emot. Det kan dessutom vara en utmaning att som lärare behöva vara neutral, allra helst när det gäller kontroversiella frågor och där inräknat aktuella samhällsfrågor. Med undervisningen kommer många utmaningar (Skolverket, 2016:8, 12 & 21). Trots att ämnet kan vara påfrestande, är det fortfarande av stor betydelse vi bör lyfta kontroversiella frågor tillsammans med eleverna, på grund av dess verkan. Även om kontroversiella frågor kan väcka obehagliga tankar och känslor hos eleverna, hjälper dessa frågor dem att förstå samhället från ett annat perspektiv.

7.1 Vidare forskning

Vid utförandet av denna litteraturstudie hade vi problem att hitta ingående forskning om hur kontroversiella frågor konkret behandlas i undervisningen i lågstadiet. På grund av ämnets relevans för elevernas vidare utveckling tror vi att forskning kring detta vore tacksamt. Dagens pedagoger bör bli medvetna om varför och hur ämnet kan behandlas redan i lågstadiet. Detta för att undervisningen ska nå de mål både elever samt lärare strävar mot.

Aktuella och kontroversiella frågor kan vara svåra att definiera. Att förbereda elever för detta typ av innehåll handlar om att behandla ämnet på deras nivå för att de ska förstå. Därmed krävs det vidare forskning för att dagens pedagoger ska veta i vilken utsträckning de kan ta upp dessa frågor i undervisningen. Också vilka metoder de ska använda för att eleverna ska ha nytta av detta som demokratiska, ansvarsfulla medborgare.

8. Referenslista

- Camicia, Steven & Dobson, Dorothy. (2010). *Learning How to Respond to Current Events: Partner Journals between U. S. Preservice Teachers and Children*. Hämtad 2018-02-19 från <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0742051X09001711?via%3Dihub>
- Copur, Ahmet & Demirel, Muammer. (2016). Turkish Social Studies Teachers' Thoughts About the Teaching of Controversial Issues. Hämtad 2018-02-10 från <http://www.jsse.org/index.php/jsse/article/view/1476/1585>
- Eriksson Barajas, Katarina., Forsberg, Christina., Wengström, Yvonne. (2013). *Systematiska litteraturstudier i utbildningsvetenskap - vägledning vid examensarbeten och vetenskapliga artiklar*. Natur & Kultur: Stockholm.
- Gibson, Susan. (2012). *"Why Do We Learn This Stuff"? Students' Views on the Purpose of Social Studies*. Hämtad 2018-02-19 från <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ972852.pdf>
- Gonchar, Michael. (2014). *50 Ways to Teach With Current Events*. Hämtad 2018-02-09 från <https://learning.blogs.nytimes.com/2014/10/07/50-ways-to-teach-current-events/>
- Ljunggren, Carsten., Unemar Öst, Ingrid & Englund, Tomas (red.). (2015) *kontroversiella frågor - om kunskap och politik i samhällsundervisningen*. Gleerups: Malmö.
- Moran, Kimberely. (2017). *8 Smart Ways to Teach Current Events in the Classroom in 2017*. Hämtad 2018-02-09 från <https://www.weareteachers.com/current-events-classroom/>
- Morén, Göran. (2016). *Samhällsfrågor i samhällskunskapsundervisningen*. Hämtad 2018-02-11 från http://du.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A1134391&dswid=_new
- Philpott, Sarah., Clabough, Jeremiah., McConkey, Lance & Turner, Thomas N. (2011) *Controversial issues: To teach or not to teach? That is the question!* Hämtad 2018-03-15 från: <https://coe.uga.edu/assets/downloads/misc/gssj/S-Philpott-et-al-2011.pdf>
- Skolverket. (2016). *Undervisa om kontroversiella frågor*. Hämtad 2018-02-10 från <https://rm.coe.int/16806d8d5c>
- Skolverket. (2017) a. *Kommentarmaterial till kursplanen i samhällskunskap*. Reviderad 2017. Stockholm: Skolverket. Hämtad 2018-02-11 från <https://www.skolverket.se/om-skolverket/publikationer/visa-enskild->

publikation?_xurl_=http%3A%2F%2Fwww5.skolverket.se%2Fwtpub%2Fws%2Fskolbok%2Fwpubext%2Ftrycksak%2FBlob%2Fpdf3811.pdf%3Fk%3D3811

Skolverket. (2017) b. *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011. Reviderad 2017*. Stockholm: Skolverket

Statens medieråd. (2017). *Vad gör barn på nätet?* Hämtad 2018-02-09 från <https://statensmedierad.se/larommedier/manniskanonline/vadgorbarnpanatet.339.html>

Tamir, Yuli (2015) *Teachers in the social trenches: Teaching civics in divided societies*. Hämtad 2018-02-26 från <http://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/1477878514566555>

Verneresson, Folke. (1999). *Undervisa om samhället - didaktiska modeller och läraruppfattningar*. Studentlitteratur: Lund

Wilson, Elizabeth., Sunal, Cynthia., Haas, Mary & Laughlin, Margaret. (1999). *Teachers' perspectives on Incorporating Current Controversial Issues into the Curriculum*. Hämtad 2018-02-23 från <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED440907.pdf>